

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО”
(для бакалаврів, спеціалістів)

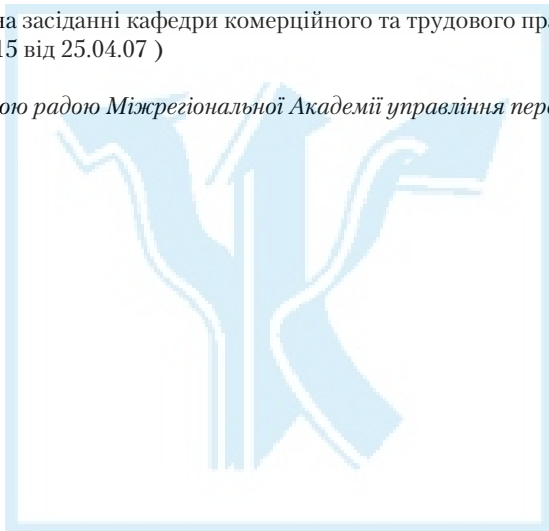
МАУП

Київ 2008

Підготовлено професором *Б. С. Беззубом*, старшим викладачем
І. В. Новосельською кафедри комерційного та трудового права

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права
(протокол № 15 від 25.04.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Беззуб Б. С., Новосельська І. В. Навчальна програма дисципліни “Трудове право” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2008. — 62 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Трудове право”, плани семінарських занять, вказівки до виконання контрольної та курсової робіт, варіанти контрольних робіт, орієнтовну тематику курсових та дипломних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма дисципліни “Трудове право” призначена перш за все для студентів Інституту права МАУП, і має на меті:

- дати студентам ґрунтовні знання з трудового права України з урахуванням особливостей правового регулювання трудових правовідносин у сучасних умовах;
- сформувати у студентів уміння на практиці застосовувати здобуті знання з трудового права;
- сформувати навички самостійної роботи, що уможливить безперервно поглиблювати, поповнювати й оновлювати знання в галузі трудового законодавства;
- сприяти формуванню правничого світогляду, правосвідомості, правової культури та правничого мислення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні *знати*:

- коло суспільних відносин, що регулюються трудовим правом;
- норми чинного законодавства, практику його застосування, проблеми та напрями його вдосконалення в ринкових умовах;

уміти:

- орієнтуватися у системі джерел трудового законодавства України та знати їх особливості;
- аналізувати, самостійно тлумачити, узагальнювати та правильно застосовувати норми трудового законодавства України у практичній діяльності, роз'яснювати їх зміст іншим;
- розрізняти правовідносини, що регулюються трудовим правом і правовідносини, що регулюються іншими суміжними галузями права;
- правильно застосовувати чинні норми трудового законодавства;
- користуватися джерелами права, тлумаченнями і коментарями норм права при вирішенні конкретних трудових спорів;
- складати й оформлювати документи правничого характеру з трудових правовідносин;
- добирати літературу з трудового права, складати конспекти і тези виступів, опрацювати правову інформацію;
- логічно, послідовно, з виокремленням головного, доказово викладати правничий матеріал із застосуванням знань з різних джерел і галузей права;

- користуватися правовою термінологією щодо трудового законодавства;
- застосовувати правові знання з трудового права для оцінювання юридичних фактів, обґрунтовувати їх правову оцінку;
- обґрунтовано вирішувати питання реалізації норм трудового права на практиці;
- керуватись у практичній діяльності та в поведінці правовими знаннями і переконаннями, брати участь у правовому вихованні населення.

Розвиток різних форм власності: державної (комунальної), колективної та приватної, формування ринку праці вимагає глибокого вивчення особливостей правового регулювання трудових відносин на підприємствах різних форм власності.

Навчальним планом студентам стаціонару для вивчення дисципліни “Трудове право” відводиться 216 годин, з них 92 години лекцій, 48 годин – практичні заняття, 76 годин – обсяг запланованої самостійної роботи студентів.

У процесі вивчення дисципліни студенти стаціонару і заочної форми навчання готують курсову роботу за однією із запропонованих тем, а студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу відповідно до цієї програми. По закінченні семестру студенти складають залік, а по закінченні курсу – іспит, який передбачає перевірку рівня знань з основних інститутів трудового права, вміння застосовувати знання з трудового права України, а також норми міжнародного трудового законодавства у практичній діяльності.

До програми курсу додається перелік основних нормативно-правових актів про працю, науково-монографічної та навчальної літератури.

Зміст навчальної програми охоплює загальну та особливу частини трудового права, а також вивчення норм міжнародно-правового регулювання праці.

Вивчення навчальної дисципліни “Трудове право” базується на знанні студентами теорії держави і права, Конституційного права України, права пенсійного забезпечення України, а також цивільного, цивільно-процесуального, господарського права, адміністративного і кримінального права, порівняльного трудового права.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин			
		Разом	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6
	Змістовий модуль I. Загальна частина				
1	Поняття, предмет, метод і система трудового права	6	2	2	2
2	Джерела трудового права	6	2	2	2
3	Принципи трудового права України	6	2	—	4
4	Трудові правовідносини та їх суб'єкти	12	4	4	4
5	Колективні договори та угоди	10	4	2	4
6	Забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян	10	4	2	4
	Змістовий модуль II. Особлива частина				
7	Трудовий договір. Контракт	30	16	6	8
8	Робочий час	10	4	2	4
9	Час відпочинку. Відпустки та їх види	12	6	2	4
10	Правове регулювання оплати праці	16	6	4	6
11	Гарантії та компенсації	8	4	2	2
12	Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність	12	4	2	6
13	Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин за заподіяну шкоду	16	6	4	6

1	2	3	4	5	6
	Змістовий модуль III. Додержання законодавства про працю				
14	Правове забезпечення охорони праці	16	6	4	6
15	Правове регулювання праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю	8	4	2	2
16	Індивідуальні та колективні трудові спори	10	4	2	4
17	Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю	14	6	4	4
	Змістовий модуль IV. Міжнародно-правове регулювання праці				
18	Міжнародно-правове регулювання праці	14	8	2	4
	Разом годин	216	92	48	76

ЗМІСТ
дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО”

Змістовий модуль I. Загальна частина

Тема 1. Поняття, предмет, метод і система трудового права

Правове значення праці в сучасних ринкових умовах розвитку суспільства.

Поняття трудового права як галузі трудового права. Трудове право як складова системи права.

Сучасні відносини, що є предметом регулювання трудового права України.

Метод правового регулювання трудових відносин.

Функції трудового права.

Відмежування трудового права від суміжних галузей права: цивільного, цивільно-процесуального, адміністративного, соціально-забезпечення та норм виправно-трудоного законодавства.

Система трудового права, її значення в регулюванні трудових відносин як самостійної галузі права. Система науки трудового права.

Основні тенденції розвитку та реформування трудового права у сучасній Україні.

Література [1; 5; 6; 18; 34; 83; 103; 108; 122]

Тема 2. Джерела трудового права

Поняття джерел трудового права, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового права.

Дія нормативних правових актів про працю у часі, просторі та за категоріями працівників.

Єдність і диференціація правового регулювання трудових відносин. Фактори диференціації. Загальне і спеціальне законодавство про працю.

Система джерел трудового права. Конституція України як основне джерело трудового права. Джерела міжнародного правового регулювання праці. Кодекс законів про працю України. Система законів, що регулюють соціально-трудоі відносини. Підзаконні акти, що регулюють трудові відносини. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України в галузі праці. Нормативні акти Міністерства праці та соціальної політики України, компетенція інших міністерств і відомств щодо прийняття нормативних актів. Акти соціального партнерства. Загальне і спеціальне законодавство. Угоди, колективні договори. Інші локальні нормативно-правові акти.

Значення рішень Конституційного Суду України та керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування законодавства про працю.

Реформа трудового законодавства. Проект трудового кодексу України.

Література [1; 5; 10; 18; 51; 61; 100; 108; 112]

Тема 3. Принципи трудового права України

Поняття і значення принципів трудового права України, їх економічна і соціальна основа. Імплементация принципів міжнародного трудового права у трудове право України.

Формування і система основних принципів трудового права. Загальна характеристика основних (галузевих) принципів трудового права. Принципи, що визначають політику в галузі правового регулювання ринку праці та зайнятості. Принципи, що визначають застосування умов праці. Принципи, що визначають охорону трудових прав працівників.

Співвідношення принципів трудового права із суб'єктивними правами і обов'язками.

Література [1; 4; 5; 7; 18; 20; 22; 24; 32; 41; 44]

Тема 4. Трудові правовідносини та їх суб'єкти

Поняття індивідуальних трудових правовідносин. Суб'єкти трудових правовідносин.

Трудова правоздатність суб'єктів, наявність правової норми, здійснення юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення трудових відносин.

Підстави виникнення трудових правовідносин; трудовий договір, контракт, вибори на посаду, направлення молодих спеціалістів і працівників після закінчення ними відповідних закладів.

Зміст трудових правовідносин.

Класифікація трудових правовідносин: а) індивідуальні трудові правовідносини; б) колективні трудові правовідносини.

Суб'єкти трудових правовідносин. Поняття та види суб'єктів трудового права.

Правовий статус суб'єкта трудового права. Суб'єктивні права й обов'язки, гарантії реалізації трудових прав і обов'язків, відповідальність суб'єктів трудового права.

Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права. Правовий статус іноземців і осіб без громадянства як суб'єктів трудового права.

Роботодавці (юридичні та фізичні особи) як суб'єкти трудового права. Власник підприємства, установи, організації України. Поняття роботодавця.

Підприємство, установа, організація як суб'єкт трудового права. Зміст трудової правосуб'єктності державного підприємства.

Спільні, кооперативні, орендні, акціонерні підприємства, організації, підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкти трудового права.

Повноваження трудового колективу та їх класифікація. Організаційно-правові форми (механізми) реалізації повноважень і самоврядування трудового колективу. Правовий статус і повноваження колективу бригади у сфері праці. Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу) та їх компетенція. Принципи діяльності трудового колективу.

Професійні спілки та інші уповноважені на представництво трудовим колективом органи як суб'єкти трудового права. Правові основи діяльності професійних спілок. Законодавство про права та гарантії діяльності професійних спілок. Поняття профспілок, їх завдання та функції.

Загальна характеристика правового статусу професійних спілок у сфері праці. Основні права професійних спілок у сфері праці та їх класифікація. Правовий статус органів професійних спілок. Захисна функція професійних спілок. Роль професійних спілок у виникненні, зміні та припиненні трудового договору. Права професійних спілок у захисті трудових прав працівників, встановленні умов праці, регулюванні заробітної плати і робочого часу, контролі та нагляді за додержанням законодавства про працю, колективного договору та угод.

Гарантії діяльності профспілок. Гарантії прав профспілок і виборних профспілкових працівників. Захист прав професійних спілок і відповідальність посадових осіб за їх порушення.

Інші суб'єкти трудового права. Служба зайнятості. Органи нагляду та контролю. Органи з вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів. Організації роботодавців та основні засади їх діяльності.

Література [1; 5; 18; 20; 23; 27; 33; 41; 83; 103; 108; 112]

Тема 5. Колективні договори та угоди

Поняття і сторони колективного договору та угоди, їх зміст та види. Сфера дії законодавства про колективні договори та угоди. Принципи розробки та укладення колективних договорів та угод. Соціально-правове значення колективного договору, угоди.

Поняття колективного договору. Сторони колективного договору. Порядок укладення колективного договору. Строк і порядок ведення переговорів, вирішення розбіжностей, що виникають під час їх ведення. Порядок розробки, укладення та внесення змін і доповнень до колективного договору. Строк чинності колективного договору.

Зміст колективного договору. Види умов колективного договору: нормативні, зобов'язальні та ін. Структура колективного договору. Правове значення додатків до колективного договору. Реалізація колективного договору та контроль за виконанням його умов. Внесення змін і доповнень до колективного договору.

Поняття, види та сторони соціально-партнерських угод. Порядок ведення переговорів щодо укладення та змін угод. Строки чинності угод. Структура і зміст угод. Контроль за виконанням угод.

Співвідношення трудового законодавства з положеннями колективного договору та угод. Вирішення спорів між сторонами колективного договору, угоди. Відповідальність за порушення законодавства про колективні договори та угоди.

Література [1; 5; 18; 32; 39; 41; 44; 47; 55; 61; 83; 103; 108; 109]

Тема 6. Забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян

Законодавство про зайнятість населення. Поняття зайнятості. Форми зайнятості. Основні принципи державної політики у сфері зайнятості та працевлаштування. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості в Україні.

Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.

Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходящої роботи. Особливості працевлаштування деяких категорій громадян: неповнолітніх, молоді, яка закінчила середню загальноосвітню школу, демобілізованих із Збройних сил України, інвалідів та ін. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.

Правові відносини органів працевлаштування з підприємствами, установами, організаціями. Права й обов'язки підприємств, установ, організацій у реалізації державної політики зайнятості населення. Правові відносини органів працевлаштування з громадянами. Права

й обов'язки громадян, які звернулися з питаннями працевлаштування.

Організований набір працівників, переселення та інші форми сприяння у влаштуванні на роботу. Розподіл на роботу молодих працівників і спеціалістів після закінчення ними відповідних навчальних закладів. Організація оплачуваних громадських робіт.

Безробітні та їх правовий статус. Визначення безробітного. Порядок реєстрації громадян як безробітних. Види компенсації безробітним. Припинення виплати допомоги по безробіттю. Матеріальна допомога членам сім'ї безробітного.

Література [1; 5; 20; 24; 49; 50; 54; 69; 75; 83; 103; 108]

Змістовий модуль II. Особлива частина

Тема 7. Трудовий договір. Контракт

Поняття та значення трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Умови трудового договору (контракту) та їх правове значення. Умови, які передбачені у законодавстві. Умови, що встановлюються за угодою сторін при укладенні трудового договору. Необхідні та додаткові (факультативні) умови. Поняття трудової функції та місця роботи. Відмінність трудового договору від контракту та суміжних цивільно-правових договорів, що пов'язані з працею.

Порядок укладення трудового договору (контракту). Юридичні гарантії при укладенні трудового договору (контракту). Форма трудового договору. Документи, що подаються при укладенні трудового договору (контракту). Реєстрація трудового договору між працівником і фізичною особою. Випробування при прийнятті на роботу. Обмеження щодо спільної роботи родичів на підприємстві, в установі, організації. Оформлення прийняття на роботу. Трудова книжка.

Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, які мають дітей до 14 років та дітей-інвалідів, інших категорій громадян. Судовий захист від необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу.

Види трудових договорів: за строком дії, змістом, порядком укладення. Особливості окремих видів трудових договорів. Строкові трудові договори. Види строкових трудових договорів. Контракт як різновид трудового договору. Зміст контракту. Трудові договори при

суміщенні професій і посад. Трудовий договір про роботу за сумісництвом. Трудові договори, що укладаються при організованому наборі працівників. Трудові договори з іноземцями. Трудові договори, що укладаються з працівниками за конкурсом. Трудовий договір з надомниками. Інші види трудових договорів.

Правові питання підготовки кадрів на виробництві. Підвищення кваліфікації кадрів. Перепідготовка кадрів і навчання другої професії.

Обов'язок власника (роботодавця) проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце. Обов'язок працівника особисто виконувати доручену йому роботу. Заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.

Поняття переведення на іншу роботу та його відмінність від переміщення. Види переведень на іншу роботу. Переведення на іншу постійну роботу. Зміна істотних умов праці. Тимчасове переведення на іншу роботу, його види: в разі виробничої потреби, для заміни відсутнього працівника, в разі простою. Інші види переведень. Заборона переведення на некваліфіковані роботи.

Зміна істотних умов праці. Підстави і порядок зміни істотних умов праці.

Атестація працівників. Поняття, значення та порядок проведення атестації. Правові наслідки атестації.

Підстави припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору. Додаткові підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з певними категоріями працівників за певних умов. Розірвання трудового договору на вимогу виборного профспілкового органу.

Переважає право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці. Гарантії забезпечення права на працю вивільнювальним працівникам. Порядок вивільнення працівників, надання їм пільг і компенсацій.

Згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Випадки, коли така згода не вимагається. Юридичне значення згоди профспілкового органу на звільнення працівників. Додаткові (крім ст. 41 КЗпП Ук-

раїни) підстави припинення з ініціативи власника (роботодавця), що міститься в інших правових нормах (ст. 7 КЗпП).

Обмеження звільнення з ініціативи власника (роботодавця) деяких категорій працівників. Періоди, протягом яких власник (роботодавець) не вправі розірвати трудовий договір з власної ініціативи. Вихідна допомога. Розмір і випадки її виплати.

Відсторонення від роботи та його відмінність від розірвання трудового договору. Порядок оскарження відсторонення від роботи.

Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки звільнення з роботи.

Правові наслідки незаконного звільнення працівників.

Література [1; 5; 18; 20; 22; 25; 27; 32; 34; 36; 38; 48–50; 54; 71–73; 79; 83; 103; 108]

Тема 8. Робочий час

Поняття робочого часу та його правове регулювання. Гарантії щодо робочого часу.

Види робочого часу. Нормальна тривалість робочого часу. Скорочена тривалість робочого часу. Неповний робочий час.

Поняття режиму робочого часу, порядок його встановлення. П'яти- і шестиденний робочий тиждень і тривалість щоденної роботи. Початок і закінчення роботи. Робота за змінами. Вахтовий метод організації робіт. Гнучкі графіки роботи.

Спеціальний режим правового регулювання робочого часу.

Тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів та вночі. Неповний робочий час. Ненормований робочий день.

Порядок обліку робочого часу. Поняття “облік робочого часу”. Щоденний і щотижневий облік робочого часу. Підсумковий облік робочого часу. Облікові періоди.

Особливості регулювання робочого часу в окремих галузях економіки господарського комплексу країни. Гнучкий графік роботи. Поділ робочого дня на частини. Підсумковий облік робочого часу.

Поняття і порядок застосування надурочних робіт. Виняткові випадки застосування надурочних робіт. Заборона залучення до надурочних робіт окремих категорій працівників. Граничні норми застосування надурочних робіт. Компенсація за надурочні роботи. Розмежування надурочних робіт і ненормованого робочого дня.

Література [1; 5; 6; 18; 22; 39; 57–59; 61; 74; 80; 83; 103; 108; 112]

Тема 9. Час відпочинку. Відпустки та їх види

Поняття відпочинку та його види. Перерви упродовж робочого дня (зміни) для відпочинку та харчування. Додаткові перерви для годування дитини. Щоденні перерви в роботі (міжзмінні перерви). Щотижневий відпочинок (вихідні дні). Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, а також у тих, що займаються обслуговуванням населення.

Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи. Святкові та неробочі дні.

Щорічна основна відпустка. Види щорічної відпустки. Тривалість щорічної основної відпустки. Тривалість основної щорічної відпустки для окремих категорій працівників, що встановлено іншими актами законодавства.

Щорічна додаткова відпустка та її види. Відпустка за умови праці та особливий характер праці.

Стаж роботи, що дає право на щорічну основну відпустку. Порядок надання відпусток. Черговість надання відпусток. Випадки перенесення щорічної відпустки на вимогу працівника. Підстави перенесення відпустки на інший період. Випадки відкликання працівника з відпустки.

Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Поєднання роботи з навчанням. Соціально-правове значення поєднання праці з навчанням.

Творча відпустка: умови, тривалість і порядок надання.

Соціальні відпустки. Види соціальних відпусток. Відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами. Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Додаткові відпустки працівникам, які мають дітей.

Оплата відпусток. Порядок обчислення заробітної плати працівникам за час відпустки. Випадки виплати грошової компенсації за невикористані щорічні відпустки.

Відпустки без збереження заробітної плати. Відпустки, що надаються в обов'язковому порядку за бажанням працівника. Відпустки, що надаються за згодою сторін. Тривалість видів відпустки без збереження заробітної плати.

Пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням.

Література [1; 5; 32–34; 39; 46; 57; 65; 78; 83; 103; 108]

Тема 10. Правове регулювання оплати праці

Поняття заробітної плати. Методи її правового регулювання. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, змін і перегляду норм праці. Умови праці, які мають враховуватися при розробленні норм праці. Строк дії норм праці. Збереження попередніх розцінок при впровадженні винаходу або раціоналізаторських пропозицій.

Закон України “Про оплату праці” від 24 березня 1995 р. та інші законодавчі акти про оплату праці. Поняття і структура заробітної плати. Тарифна система оплати праці та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Поняття системи оплати праці та її види. Відрядна система оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна оплата. Погодинна система оплати праці. Бригадна форма організації і стимулювання праці.

Державне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата та інші обов’язкові норми і гарантії в оплаті праці. Договірне регулювання оплати праці.

Організація оплати праці на підприємствах, в установах, організаціях. Оплата праці робітників. Оплата праці службовців.

Оплата праці працівників, які виконують роботи (надають послуги), не властиві основній діяльності галузі (підгалузі). Оплата праці працівників загальних (наскрізних) професій і посад: при виконанні робіт різної кваліфікації, при суміщенні професій (посад), при виконанні обов’язків тимчасово відсутнього працівника, при сумісництві, оплата праці за надурочну роботу, за роботу у святкові і неробочі дні. Оплата праці за незакінченим відрядним нарядом. Оплата праці при невиконанні норм виробітку. Порядок оплати праці при виготовленні продукції, що виявилася браком. Порядок оплати часу простою, а також при освоєнні нового виробництва (продукції). Оплата праці при переведенні на іншу постійну нижчеоплачувану роботу і переміщенні. Оплата праці при тимчасовому переведенні на іншу роботу в разі виробничої потреби, простою.

Форми заробітної плати та матеріального стимулювання праці: премії та винагороди (девіденди) за підсумками роботи за місяць та за рік. Надбавки і добавки до заробітної плати за високу кваліфікацію

та майстерність. Порядок виплати заробітної плати. Повідомлення працівника про розмір оплати праці. Строки, періодичність і місце виплат заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати.

Обмеження відрахувань із заробітної плати. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати.

Література [1; 5; 18; 27; 52; 59; 60; 66; 68; 74; 76; 83; 103; 108]

Тема 11. Гарантії та компенсації

Поняття гарантованих виплат. Гарантійні виплати при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, при направленні на підвищення кваліфікації, при направленні на обстеження до медичного закладу, для винахідників і реалізаторів. Гарантійні доплати.

Поняття компенсаційних виплат. Компенсаційні виплати при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, за використання працівниками свого інструменту, спеціального одягу, взуття, автомобіля тощо для потреб підприємства, установи, організації.

Гарантії для працівників, обраних на виборні посади. Гарантії працівникам на час виконання державних і громадських обов'язків.

Література [1; 5; 11; 19; 24; 33–34; 39; 49; 64; 65; 83; 103; 108; 111]

Тема 12. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність

Правове регулювання трудової дисципліни. Поняття трудової дисципліни. Правові методи забезпечення трудової дисципліни: створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи; метод переконання (виховання); метод заохочення; метод примусу; метод свідомого ставлення до праці.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Поняття внутрішнього трудового розпорядку. Система нормативних актів, що регулюють порядок здійснення трудової діяльності. Види правил внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні. Правові наслідки відсутності в організації правил внутрішнього

трудового розпорядку. Структура і зміст правил внутрішнього трудового розпорядку. Статути і положення про дисципліну.

Основні трудові обов'язки сторін трудового договору. Основні трудові обов'язки працівників. Основні обов'язки роботодавця.

Поняття заохочення за успіхи в роботі. Підстави заохочення. Соціально-правове значення заохочень у забезпеченні трудової дисципліни. Види заохочень: за способом впливу на працівників, за оформленням і закріпленням у правових актах, за сферою дії, за органами застосування заохочень.

Порядок застосування заохочень за успіхи в роботі. Переваги і пільги для працівників, які успішно і сумлінно виконують трудові обов'язки.

Заохочення за особливі трудові заслуги. Державні нагороди.

Поняття та види дисциплінарної відповідальності працівників. Загальна дисциплінарна відповідальність. Спеціальна дисциплінарна відповідальність. Нормативно-правові акти щодо спеціальної дисциплінарної відповідальності. Критерії розмежування загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності: за колом осіб, за заходами дисциплінарного стягнення, за колом осіб та органів, наділених правом накладати дисциплінарні стягнення.

Підстави дисциплінарної відповідальності. Елементи дисциплінарного проступку. Суб'єкт дисциплінарного проступку. Суб'єктивна сторона. Об'єкт дисциплінарного проступку. Об'єктивна сторона.

Основні ознаки дисциплінарної відповідальності працівників. Законність. Обґрунтованість і справедливість: індивідуалізація видів дисциплінарного стягнення; обмеження строку дії дисциплінарного стягнення. Правові гарантії притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності.

Стадії накладення дисциплінарного стягнення. Виявлення дисциплінарного проступку. Застосування дисциплінарного стягнення. Виконання дисциплінарного стягнення.

Дисциплінарні стягнення та їх види. Види дисциплінарних стягнень, що застосовуються до окремих категорій працівників.

Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення. Строк для застосування дисциплінарного стягнення. Дисциплінарні звільнення. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.

Гарантії для працівників, обраних до профспілкових органів, у разі їх притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Інші заходи правового впливу, що застосовуються до порушників трудової дисципліни. Застосування заходів громадського впливу до порушників трудової дисципліни. Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Література [1; 5; 23; 33; 37; 65; 83; 103; 108; 109]

Тема 13. Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин за заподіяну шкоду

Поняття матеріальної відповідальності сторін трудового договору за заподіяну шкоду. Поняття та особливості матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю. Мета і значення матеріальної відповідальності сторін трудового договору.

Відмінність матеріальної відповідальності працівників від майнової відповідальності, передбаченої нормами цивільного права: за суб'єктом заподіяння шкоди, підставами та умовами матеріальної відповідальності, межею матеріальної відповідальності, розміром. Порядок покриття шкоди.

Загальні підстави й умови матеріальної відповідальності працівників. Підстави матеріальної відповідальності працівників. Трудове майнове правопорушення: порушення працівником трудових обов'язків; наявність заподіяної працівником прямої дійсної шкоди майну роботодавця. Умови матеріальної відповідальності працівників: протиправні дії (бездіяльність) працівників; причинний зв'язок між протиправними діями (бездіяльністю) працівників та їх наслідком у вигляді шкоди, що настала; вина працівника, який заподіяв шкоду зумисне або через необережність.

Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.

Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її розмір. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників. Повна матеріальна відповідальність працівників. Випадки повної матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір.

Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників та підстави її запровадження. Перелік робіт, у разі виконання яких

може запроваджуватися індивідуальна та колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників. Порядок впровадження колективної (бригадної) матеріальної відповідальності працівників. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність працівників.

Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником: добровільно, за розпорядженням роботодавця, у судовому порядку. Строк звернення до суду з питань стягнення з працівника заподіяної ним матеріальної шкоди. День виявлення шкоди. Обставини, які підлягають урахуванню при визначенні розміру відшкодування. Докази майнового стану працівника. Обов'язок доведення наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника.

Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Умови настання такої відповідальності. Випадки матеріальної відповідальності. Порушення роботодавцем прав працівника на працю, на здорові і безпечні умови праці та інших прав працівників. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди працівнику.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю застрахованого. Страхові виплати.

Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди.

Література [1; 7; 23; 43; 51; 54; 65; 66; 83; 103; 108; 109]

Змістовий модуль III. Додержання законодавства про працю

Тема 14. Правове забезпечення охорони праці

Охорона праці та її значення. Законодавство України про охорону праці та сфера його дії. Державна політика у сфері охорони праці. Право працівника на охорону праці. Гарантії прав на охорону праці при укладенні трудового договору та під час роботи.

Забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, миючими та знешкочувальними засобами.

Спеціальні правила охорони праці на важких, шкідливих і небезпечних роботах. Право працівників на пільги і компенсації за важкі та небезпечні умови праці.

Організація охорони праці на виробництві. Правила та інструкції з охорони праці та виробничої санітарії. Повноваження власника (роботодавця) у сфері охорони праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Служба охорони праці на підприємстві та її правовий статус. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. Навчання з питань охорони праці. Фінансування охорони праці. Регулювання охорони праці в колективному договорі.

Дотримання вимог щодо охорони праці під час проектування будівництва (виготовлення) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва.

Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Перелік обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян. Поняття нещасного випадку та професійного захворювання.

Інформація роботодавця про стан охорони праці на виробництві. Добровільні об'єднання громадян, працівників і спеціалістів з охорони праці. Економічне стимулювання охорони праці.

Державне управління охороною праці. Компетенція Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.

Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Права і відповідальність посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

Література [1; 5; 7; 10; 18; 23; 32; 39; 44; 55–57; 59; 60; 83; 103; 108; 116]

Тема 15. Правове регулювання праці жінок, молоді та осіб з зниженою працездатністю

Особливості правового регулювання праці жінок. Заборона застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, крім деяких

підземних робіт (робіт, пов'язаних із санітарним і побутовим обслуговуванням), а також залучення жінок до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підймання і переміщення важких речей, що затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України.

Заборона застосування праці вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до 3 років, до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення їх у відрядження. Обмеження залучення жінок, які мають дітей від 3 до 14 років або дитину-інваліда, до надурочних робіт і направлення їх у відрядження.

Переведення вагітних жінок і жінок, які мають дітей до 3 років, на легшу роботу. Перерви для годування дитини.

Відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами і по догляду за дитиною. Порядок надання вагітним жінкам щорічної відпустки. Порядок надання відпусток по догляду за дитиною і зарахування їх у стаж роботи. Відпустки жінкам, які усиновили дітей.

Гарантії при прийнятті на роботу і звільненні вагітних жінок і жінок, які мають дітей.

Гарантії особам, які виховують малолітніх дітей без матері.

Соціально-побутове обслуговування жінок.

Поняття молоді. Законодавство, що регулює працю неповнолітніх та молоді. Права молоді, права неповнолітніх у трудових правовідносинах.

Заборона залучення неповнолітніх до праці на важких роботах, із шкідливими і небезпечними умовами праці та на підземних роботах, нічних, надурочних роботах і роботах у вихідні дні, а також до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт зі шкідливими і небезпечними умовами праці і переліку зазначених видів робіт і норм, затверджених Міністерством охорони здоров'я України.

Вік прийняття на роботу неповнолітніх: медичний огляд неповнолітніх та молоді у віці до 21 року.

Порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професій, що пов'язані з важкими роботами і роботами зі шкідливими

або небезпечними умовами праці, затвердженого Держкомітетом з охорони праці України.

Тривалість робочого часу неповнолітніх. Норми виробітку для молодих робітників. Оплата праці неповнолітніх при скороченій тривалості робочого часу. Відпустки працівникам, молодшим 18 років.

Броня прийняття молоді на роботу, професійне навчання на виробництві. Забезпечення молоді роботою.

Особливості звільнення неповнолітніх та молоді.

Порядок працевлаштування інвалідів. Інші гарантії у сфері охорони праці інвалідів. Організація праці на виробництві для осіб зі зниженою працездатністю (інвалідів, пенсіонерів, ветеринарів війни та праці) з урахуванням рекомендації медико-соціальної експертної комісії та індивідуальних програм реабілітації, а також вживання додаткових заходів щодо безпеки праці, які відповідають специфічним особливостям зазначених категорій працівників. Робоче місце інваліда.

Організація навчання, перекваліфікації інвалідів. Порядок залучення інвалідів до надурочних робіт і нічних змін.

Література [1; 5; 7; 10; 14; 24; 32; 33; 39; 51; 54–56; 59–61; 83; 103; 108; 109; 112]

Тема 16. Індивідуальні та колективні трудові спори

Поняття і види трудових спорів. Класифікація трудових спорів. Причини виникнення трудових спорів.

Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів.

Індивідуальні трудові спори та їх види. Органи з розгляду індивідуальних трудових спорів. Комісія з трудових спорів (КТС): порядок створення, компетенція. Порядок і строки розгляду індивідуального трудового спору в КТС. Винесення рішення та його виконання.

Розгляд трудових спорів у судовому порядку. Компетенція районного (міського) суду. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розгляду в районних (міських) судах.

Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі й стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

Покладення матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника.

Порядок розгляду судами скарг на неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, які утискають трудові права громадян.

Особливості розгляду трудових спорів про шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позовна давність у трудовому праві. Обчислення строків, передбачених КЗпП.

Колективні трудові спори. Поняття колективних трудових спорів та їх класифікація. Причини виникнення колективних трудових спорів.

Органи з розв'язання колективних трудових спорів. Примирні комісії. Трудовий арбітраж. Незалежний посередник. Національна служба посередництва і примирення.

Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

Література [1; 5; 7; 42; 47; 54; 65; 68; 69; 83; 86; 103; 108; 109; 112; 113]

Тема 17. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантія трудових прав працівників.

Державні органи, що здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю, їх правовий статус:

- Генеральний прокурор України і підпорядковані йому прокурори;
- державний департамент Міністерства праці і соціальної політики з нагляду за додержанням законодавства про працю;
- державна інспекція праці Міністерства праці та соціальної політики України;
- Державний комітет з нагляду за охороною праці України;
- державна інспекція охорони праці Комітету України з нагляду за охороною праці;
- Міністерство екології та природних ресурсів України – Держатомнагляд;
- органи пожежного нагляду управління пожежної охорони Міністерства надзвичайних ситуацій України;

- органи і заклади санітарно-епідеміологічної служби Міністерства охорони здоров'я України;
- органи державного енергетичного нагляду Міністерства палива та енергетики України.

Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів про працю і охорону праці на виробництві здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурами.

Місцеві державні адміністрації та місцеві ради.

Повноваження трудових колективів і профспілок з контролю за додержанням законодавства про працю та охорону праці.

Юридична відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.

Література [1; 5–7; 10; 16; 23; 24; 32; 33; 39; 47; 54–56; 59–61; 65; 68; 69; 77–79; 82; 83; 88; 94; 104; 108]

Змістовий модуль IV. Міжнародно-правове регулювання праці

Тема 18. Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття та принципи міжнародно-правового регулювання праці. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці. Міжнародна організація праці (МОП), її структура, основні напрями діяльності. Щорічні конференції МОП. Міжнародне бюро праці, його комітети та основні завдання.

Форми правових актів, що приймаються МОП. Порядок прийняття Конвенцій та Рекомендацій. Ратифікація Конвенцій державами — членами МОП. Сфера застосування Конвенцій МОП.

Входження України до складу Міжнародної організації праці. Дво- і багатосторонні договори як міжнародні правові акти про працю. Консульські угоди. Інші правові акти про працю.

Міжнародні пакти про права людини. Акти Ради Європи та Європейського Союзу. Захист прав та основних свобод людини у сфері праці. Захист прав у сфері зайнятості, працевлаштування. Захист трудових прав у сфері умов та охорони праці. Соціальне співробітництво організацій працівників і роботодавців. Мирні засоби вирішення трудових спорів (конфліктів).

Двосторонні договори України про працю і соціальний захист працівників. Праця громадян України за кордоном. Трудові права

іноземців в Україні. Відшкодування заподіяної шкоди працівникові за міжнародним договором.

Міжнародні норми в регулюванні трудових правовідносин та їх застосування в Україні.

Література [1–6; 66; 69; 83; 87; 89; 92; 93; 103; 106; 109]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО”

РОЗДІЛ І

Змістовий модуль І. Загальна частина

Тема 1. Предмет, метод, система і принципи трудового права

1. Суспільно-трудова відносина як предмет трудового права.
2. Критерії розмежування трудових відносин від цивільних, кооперативних, адміністративних.
3. Метод і система трудового права.
4. Функції трудового права.
5. Принципи трудового права.

Тема 2. Джерела трудового права

1. Поняття і система джерел трудового права.
2. Конституція України — основне джерело трудового права.
3. Кодекс законів про працю України та інші закони.
4. Підзаконні акти — джерела трудового права.
5. Акти соціального партнерства. Колективні угоди, колективні договори, локальні, нормативно-правові акти.
6. Значення керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.
7. Дія законодавчих актів у часі й просторі.
8. Джерела міжнародно-правового регулювання праці.

Тема 3. Суб'єкти трудового права

1. Поняття трудових правовідносин, умови та підстави їх виникнення.
2. Поняття і класифікація суб'єктів трудового права.
3. Правовий статус суб'єктів трудового права:
  - а) громадянин як суб'єкт трудового права;
  - б) правове положення власника (роботодавця);
  - в) підприємство як суб'єкт трудового права;
  - г) трудовий колектив як суб'єкт трудового права;
  - д) профспілки як суб'єкт трудового права України;
  - е) органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування як суб'єкти трудового права.

Тема 4. Колективні договори та угоди

1. Поняття колективного договору, його сторони та сфера укладення.
2. Поняття колективної угоди, види угод.
3. Етапи ведення колективних переговорів і укладення колективних договорів.
4. Зміст колективного договору (угоди), класифікація його умов.
5. Розв'язання розбіжностей, що виникають між сторонами при укладенні, зміні колективного договору, угоди. Розгляд спору між сторонами при укладенні колективного договору.
6. Види відповідальності за порушення колективного договору (угоди).

Тема 5. Правове регулювання зайнятості населення

1. Поняття зайнятості населення, його види. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості.
2. Законодавство про зайнятість. Закон України “Про зайнятість населення”.
3. Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.
4. Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходящої роботи.
5. Особливості працевлаштування деяких неконкурентоспроможних категорій громадян.

6. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.
7. Участь підприємств у реалізації державної політики зайнятості.
8. Безробітні та їх правовий статус. Компенсації і гарантії при втраті роботи.

РОЗДІЛ II

Змістовий модуль II. Особлива частина

Тема 6. Поняття, сторони, умови трудового договору (контракту). Порядок укладення, припинення та розірвання трудового договору (контракту)

1. Поняття трудового договору (контракту), його сторони.
2. Юридичні гарантії при прийнятті на роботу.
3. Зміст і форма трудового договору (контракту).
4. Необхідні (основні) та факультативні умови трудового договору.
5. Недійсність умов трудового договору. Правові наслідки.
6. Види трудових договорів:
  - трудовий договір на невизначений строк, строковий трудовий договір, на певний строк, на певну роботу;
  - контракт як особлива форма трудового договору;
  - договір на тимчасову і на сезонну роботу;
  - сумісництво та суміщення;
  - інші види трудових договорів.
7. Зміна умов трудового договору:
  - переведення на іншу роботу, види переведень;
  - тимчасові переведення, їх види та порядок переведення;
  - переміщення на інше робоче місце та його відмінність від переведення;
  - зміна істотних умов праці.
8. Підстави і порядок припинення та розірвання трудового договору:
  - підстави припинення трудового договору;
  - розірвання трудового договору з ініціативи працівника;
  - підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця);

- розірвання трудового договору у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці;
- додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця) з окремими категоріями працівників за певних умов;
- порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця);
- обмеження звільнення з ініціативи власника (роботодавця) деяких категорій працівників;
- відсторонення від роботи;
- вихідна допомога. Розмір та випадки її виплати;
- порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки незаконного звільнення та відсторонення від роботи (посади);
- трудова книжка.

Тема 7. Робочий час

1. Поняття робочого часу. Тривалість і види робочого часу (тижня).
2. Режим робочого часу, порядок його встановлення та облік.
3. Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи у нічний час.
4. Правове регулювання відряджень та надурочних робіт. Чергування.

Тема 8. Час відпочинку. Відпустки та їх види

1. Поняття відпочинку та його види.
2. Перерви протягом робочого дня і між робочими днями. Щотижневий відпочинок.
3. Законодавство про вихідні, святкові й неробочі дні.
4. Відпустка та її види. Закон України “Про відпустки” від 15 листопада 1996 р.
5. Щорічні відпустки, їх види і тривалість.
6. Стаж роботи, що дає право на щорічну відпустку. Порядок надання щорічних відпусток.
7. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки.
8. Соціальні відпустки, їх види та порядок надання.
9. Відпустки без збереження заробітної плати.
10. Оплата відпусток. Право на грошову компенсацію за невикористану відпустку.

Тема 9. Правове регулювання оплати праці

1. Поняття і структура заробітної плати. Методи її правового регулювання.
2. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, зміни і перегляду норм праці.
3. Тарифна система оплати праці, її форми та система.
4. Державне регулювання оплати праці.
5. Договірне регулювання оплати праці. Правові умови укладення та дії тарифних угод.
6. Оплата праці в разі відхилення від нормальних умов (ст. 111–114 КЗпП).
7. Виплата заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати.
8. Обмеження відрахувань із заробітної плати.

Тема 10. Гарантії і компенсації за трудовим правом

1. Поняття гарантійних виплат, їх види. Гарантійні доплати.
2. Поняття компенсаційних виплат, їх види та порядок надання.
3. Гарантії для працівників, обраних на виборні посади.
4. Гарантії на час виконання державних і громадських обов'язків.

Тема 11. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність

1. Поняття трудової дисципліни. Методи забезпечення дисципліни праці.
2. Обов'язки власника (роботодавця) щодо додержання дисципліни праці. Обов'язки працівника.
3. Методи забезпечення трудової дисципліни.
4. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
5. Поняття дисциплінарного проступку. Відмежування від інших правопорушень.
6. Дисциплінарна відповідальність та її види.
7. Види дисциплінарних стягнень, порядок їх застосування.
8. Спеціальна дисциплінарна відповідальність деяких категорій працівників за законом, статутами і положеннями (суддів, працівників прокуратури, залізничного транспорту, державних службовців та ін.).

Тема 12. Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин за заподіяну шкоду

1. Поняття матеріальної відповідальності працівника за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації та її відмінність від майнової відповідальності за цивільним позовом.
2. Підстави та умови матеріальної відповідальності за трудовим законодавством.
3. Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.
4. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників.
5. Випадки застосування повної матеріальної відповідальності працівників.
6. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність.
7. Визначення розміру завданої працівником шкоди та порядок її покриття.

Змістовий модуль III. Додержання законодавства про працю

Тема 13. Правове забезпечення охорони праці

1. Поняття охорони праці за трудовим правом Закон України “Про охорону праці” та інше законодавство про охорону праці.
2. Гарантії прав громадян на охорону праці.
3. Державне управління охороною праці.
4. Організація охорони праці на виробництві.
5. Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про працю і правил з охорони праці.
6. Охорона праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.

Тема 14. Правове регулювання праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю

1. Особливості правового регулювання праці жінок.
2. Відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами та по догляду за дитиною.
3. Гарантії при прийнятті на роботу і звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей до 14 років і дітей-інвалідів.
4. Гарантії особам, які виховують малолітніх дітей без матері.
5. Права молоді, права неповнолітніх у трудових правовідносинах.

6. Робочий час неповнолітніх. Норми виробітку неповнолітніх та оплата їхньої праці.
7. Працевлаштування молоді та професійне навчання на виробництві. Особливості звільнення неповнолітніх та молоді.
8. Правове регулювання праці інвалідів.

Тема 15. Індивідуальні та колективні трудові спори. Порядок їх вирішення

1. Поняття і види трудових спорів, причини їх виникнення.
2. Органи, що розглядають трудові спори.
3. Органи з розгляду індивідуальних трудових спорів, їх компетенція.
4. Порядок і строки розгляду трудового спору в КТС.
5. Порядок прийняття рішень. Оскарження рішення КТС. Строк і порядок виконання рішень КТС.
6. Розгляд трудових спорів у судовому порядку, компетенція суду.
7. Колективні трудові спори та органи з їх вирішення.
8. Правове регулювання проведення страйків: оголошення страйку, правові наслідки визнання страйку, правові наслідки визнання страйку незаконним.
9. Правові гарантії для працівників, які брали участь у страйку.
10. Відповідальність сторін за невиконання рішень колективного спору, відшкодування збитків, заподіяних страйком.

Тема 16. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

1. Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.
2. Державні органи з нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, їх компетенція.
3. Нагляд і контроль органів державної місцевої влади та органів місцевого самоврядування за додержанням законодавства про працю.
4. Повноваження трудових колективів і профспілок щодо контролю за додержанням законодавства про працю.
5. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.

Змістовий модуль IV. Міжнародно-правове регулювання праці

Тема 17. Міжнародно-правове регулювання праці

1. Міжнародна організація праці (МОП). Структура МОП. Щорічні конференції МОП. Міжнародне бюро праці, його комітети та основні завдання.
2. Форми правових актів, що приймаються МОП. Порядок прийняття Конвенцій і Рекомендацій. Ратифікація Конвенцій державами — членами МОП. Сфера застосування Конвенцій МОП.
3. Роль міжнародних правових норм про працю. Дво- і багатосторонні договори як міжнародні правові акти про працю. Консульські угоди. Інші правові акти про працю.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота передбачена планом навчального процесу підготовки студентів, які навчаються в МАУП.

Мета контрольної роботи — закріпити, поглибити й узагальнити знання, здобуті студентом, та виявити здатність застосовувати їх у практичній діяльності. Виконання контрольної роботи допомагає студенту перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу з дисципліни, виявити прогалини у своїх знаннях.

У процесі виконання контрольної роботи студенти набувають досвіду відбору, аналізу, систематизації навчального матеріалу, формулювання висновків, побудови наукового апарату та оформлення роботи.

Для успішного написання контрольної роботи кожний студент має глибоко засвоїти навчальний матеріал дисципліни, тобто опрацювати чинне законодавство України про працю з урахуванням змін до нормативно-правових актів, наукову і навчальну літературу, матеріали судової практики.

До виконання контрольної роботи необхідно підходити творчо, при висвітленні питань теоретичні положення потрібно розглядати у зв'язку з практикою їх застосування. При оцінюванні контрольної роботи насамперед враховуються правильність відповіді, самостійність студента при виконанні роботи. Недоцільно перевантажувати роботу цитатами чи дослівним викладом тексту правових актів.

Контрольна робота складається з теоретичної та практичної частин. Теоретична частина містить теоретичне питання, відповідаючи на яке студент має посилатися на чинне законодавство про працю і правильно застосовувати норми права до конкретних правничих ситуацій.

Практична частина передбачає розв'язання ситуаційного завдання із судової практики і розробку структурно-логічної схеми.

Під час розв'язання завдання слід усвідомити його зміст, визначити норму права, яка стосується ситуації, викладеної у завданні, з'ясувати фактичні обставини, порівняти їх з вибраною нормою права, використати судову практику і розв'язати завдання за сутністю трудового спору, тобто дати правову кваліфікацію викладених у завданні фактів, застосувати норми права для його розв'язання.

Необхідно мати на увазі, що при розв'язанні ситуаційного завдання, керуючись нормами конституційного, трудового, цивільного, господарського, пенсійного і соціального забезпечення та інших галузей права України, слід визначити юридичне значення кожного факту завдання, детально сформулювати питання щодо прав і обов'язків, які виникли між учасниками конкретних правовідносин, і обґрунтованості їхніх вимог і заперечень, а також з'ясувати:

- зміст правовідносин, що склалися між його учасниками;
- юридичні наслідки, що при цьому виникли;
- на які спірні питання необхідно дати відповідь, перш ніж зробити певні висновки за умовою завдання.

У процесі розв'язання ситуаційного завдання рекомендується продумати відповіді на попередні спірні питання. Тільки після їх вирішення можна приступити до розв'язання основного питання. Відповідь на основне питання завдання повинна послідовно впливати з відповідей, які даються на спірні питання.

Розв'язуючи ситуаційне завдання, студент повинен продемонструвати вміння самостійно його аналізувати і аргументовано відповідати на поставлені запитання, використовуючи відповідні нормативні акти (зазначаючи назву нормативного акта, дату його прийняття та внесення останніх змін тощо), а також продемонструвати вміння аналізувати обставини трудового спору, складати й оформлювати правничі документи з трудових спорів.

Відповіді на запитання до ситуаційного завдання мають бути повними, розгорнутими, обґрунтованими, аргументованими, посилатися

треба на конкретні статті, пункти нормативно-правових актів, враховуючи зміни в законодавстві України. При розв'язанні ситуаційних завдань необхідно посилатися на постанови Пленуму Верховного Суду України.

Основною формою керівництва самостійною роботою студента-заочника з боку викладача, засобом допомоги і контролю за індивідуальною роботою студента з навчальним матеріалом упродовж семестру є перевірка та рецензування контрольної роботи.

Рецензування контрольної роботи студента сприяє організації самостійної роботи з навчальним матеріалом, дає змогу перевірити уміння застосовувати теоретичні знання під час розв'язання практичних завдань, зазначити позитивні моменти контрольної роботи, наявні помилки і недоліки, виявити прогалини у знаннях студента та рекомендувати шляхи їх виправлення. Рецензування контрольних робіт здійснюють викладачі кафедр комерційного та трудового права. Оцінки за результатами перевірки контрольних робіт проставляють у відомості обліку виконання контрольних робіт.

Із студентами, які мають можливість відвідувати заняття в міжсесійний період, викладачі можуть проводити співбесіди щодо виконаних контрольних робіт для прийняття остаточного рішення про залік і з'ясування всіх питань, що виникли при їх рецензуванні. Під час виконання контрольної роботи студент може звернутися до викладача за консультацією.

Перевіряючи контрольні роботи і неточності, що стосуються навчального матеріалу, або ставить запитання і вказує студенту-заочнику, які посібники або статті нормативних актів він повинен засвоїти, щоб доопрацювати тему.

Викладач звертає увагу на ступінь самостійності виконання контрольної роботи, повноту висвітлення питання, якість і точність розрахункової і графічної частини (креслень, схем, графіків/діаграм тощо), вказує раціональніший шлях розв'язання ситуаційного завдання, а також на неправильні формулювання, граматичні і стилістичні помилки.

Контрольна робота, визнана викладачем задовільною, оцінюється написом "зараховано". Контрольну роботу, в якій студент не розкрив основний зміст питання або допустив грубі помилки у вирішенні казусу (трудового спору), не зараховують і повертають студентові з

детальною рецензією для подальшої роботи над навчальним матеріалом.

У разі тотожності виконаних кількома студентами контрольних робіт їм дають інші варіанти завдань. Повторно виконану контрольну роботу потрібно подати до інституту разом з раніше виконаною роботою. Повторно виконану контрольну роботу рецензує той самий викладач, який перевіряв першу роботу. Вдруге виконана контрольна робота рецензується в загальному порядку.

Контрольна робота, виконана не за заданим варіантом, повертається студентові без перевірки із зазначенням причини повернення.

Загальний обсяг контрольної роботи має становити 15–20 сторінок машинописного тексту (або 30 сторінок рукописного тексту) через два міжрядні інтервали (тридцять рядків на сторінці).

При виконанні контрольної роботи слід використовувати літературу, зазначену у програмі навчальної дисципліни, та враховувати зміни у чинному законодавстві України.

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б	1
В, Г,	2
Д, Е,	3
Є, Ж,	4
З, І, Ї, Й,	5
К, Л,	6
М, Н,	7
О, П,	8
Р, С,	9
Т, У,	10
Ф, Х,	11
Ц, Ч,	12
Ш, Щ	13
Ю, Я	14

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Класифікація трудових спорів. Органи з розгляду трудових спорів”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Вихователька студентського гуртожитку Котова вчинила дводенний прогул. Наказом ректора інституту Котову за вчинення прогулу було переведено на два місяці вахтером гуртожитку. Котова оскаржила наказ про накладення дисциплінарного стягнення в комісію з трудових спорів (КТС) інституту. КТС визнала переведення Котової незаконним. Ректор інституту відмовився поновлювати Котову на попередній роботі. Котова вимагала видачі посвідчення на примусове виконання рішення КТС щодо трудового спору і виплати середнього заробітку за весь час затримки виконання рішення КТС.

Чи обґрунтована скарга виховательки гуртожитку?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види соціальних відпусток”.

Варіант 2

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питань “Особливості регулювання праці жінок, неповнолітніх і молоді та інвалідів”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Бабенка було звільнено з роботи за систематичне порушення трудової дисципліни згідно з п. 3 ст. 40 КЗпП. Вважаючи звільнення неправильним, Бабенко звернувся до суду. У заяві Бабенко зазначив, що за два тижні до звільнення із зазначених вище підстав він подав заяву про звільнення з роботи і був увесь цей період тимчасово непрацездатним.

Чи допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період тимчасової непрацездатності? Яке рішення може прийняти суд у цій трудовій справі?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види трудового договору”.

Варіант 3

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Громадяни як суб’єкти трудового права України”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Під час переобліку в секції взуття універмагу “Україна” було виявлено недостачу двох пар жіночих черевиків виробництва Італії. Вартість кожної пари черевиків – 429 грн. Проведеною перевіркою конкретного винуватця недостачі цього товару не встановлено. У секції взуття магазину працюють завідувачка секції С. Пархомова та продавці М. Гаркута і К. Сивак, з якими було укладено договір про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність. Добровільно відшкодувати заподіяну шкоду продавці секції взуття універмагу відмовилися, посилаючись на те, що їхньої вини у недостачі товару немає. Посадові оклади С. Пархомової, М. Гаркута та К. Сивак становлять відповідно 745, 640 і 510 грн.

В яких випадках може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність? Як розподіляється між членами колективу (бригади) заподіяна колективом (бригадою) шкода організації, яка підлягає відшкодуванню? Як обчислюється сума відшкодування заподіяної шкоди? Які обставини підлягають урахуванню судом при визначенні розміру відшкодування заподіяної шкоди?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види робочого часу”.

Варіант 4

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Поняття колективного договору, угоди та їх сторони”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Рішенням щодо трудового спору суд відшкодував з власника грошову суму на користь Осики, і рішення суду було виконане. Згодом це рішення суду було скасовано у зв’язку з тим, що позивач при вирішенні трудового спору повідомив суду неправдиві відомості (подав підроблені документи).

Чи допускається поворот виконання рішень суду щодо трудових спорів (зворотне відшкодування з працівника виплачених йому грошових сум)? Чи допускається поворот виконання рішень КТС?

2. Розробити структурно-логічну схему “Суб’єкти трудового права України”.

Варіант 5

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Правові форми працевлаштування населення”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Калугін через власну недбалість не одержав заробітну плату за роботу за сумісництвом. Головний бухгалтер інституту, де працював Калугін за сумісництвом, відмовив йому у виплаті заробітку, не одержаного ним вчасно. Юрисконсульт пояснила Калугіну, що нарахована йому і своєчасно не одержана ним заробітна плата була перерахована до бюджету. Калугін виявив, що понад три роки йому зменшували розмір належної винагороди за працю. Адвокат роз’яснила Калугіну, що облік обсягу виконаної працівником роботи і визначення розміру належної працівникові за це винагороди належать до компетенції власника (роботодавця).

Чи використовується в законодавстві про працю термін “позовна давність”? Чи повинні задовольнити грошові вимоги працівника?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види переведень, переміщень та зміна істотних умов праці”.

Варіант 6

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником підприємству, установі, організації”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Директор готелю “Турист” видав наказ, яким заборонив приймати на роботу родичів працівників готелю.

Чи відповідає чинному законодавству про працю наказ директора готелю?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі організації”.

Варіант 7

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Випробування при прийнятті на роботу і його юридичне значення”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

До директора бюро подорожей та екскурсій звернулися позаштатний екскурсовод і методист, які працюють у бюро за сумісництвом, з проханням надати їм щорічну відпустку.

Хто має право на щорічну відпустку? Яка тривалість щорічної основної відпустки? Яке рішення повинен прийняти директор бюро щодо заяви екскурсовода і методиста?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види часу відпочинку. Відпустки”.

Варіант 8

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Державний нагляд за законодавством про працю”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

За появу на роботі в нетверезому стані метрдотелю ресторану “Либідь” Галкіній оголошено догану і переведено офіціанткою строком на один місяць. Через три місяці Галкіна вирішила звернутися до КТС.

Назвати види дисциплінарних стягнень за порушення трудової дисципліни. Які строки звернення до КТС та суду за вирішенням трудових спорів? Яке рішення у цій справі може прийняти КТС?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види щорічних додаткових відпусток”.

Варіант 9

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця)”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Директор приватного підприємства “Стожари” заборонив виплачувати слюсарю Будніку заробітну плату, оскільки той зловживає спиртними напоями, а це негативно впливає на якість його роботи. Директор наказав головному бухгалтеру підприємства виплачувати заробітну плату слюсаря Будніка його сину, який працює на цьому підприємстві механіком. Слюсар Буднік, вирішив з цього приводу звернутися до суду.

Чи відповідає вимогам чинного законодавства розпорядження директора підприємства “Стожари”? Як вирішити цей трудовий спір?

2. Розробити структурно-логічну схему “Тарифна система та її елементи: тарифні сітки, схеми посадових осіб, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники)”.

Варіант 10

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Повноваження трудового колективу”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Сологуб, уклавши контракт на один рік, був переведений на іншу роботу в тій самій організації, але сторони не уклали письмову угоду про зміну умов контракту.

Чи є підстави вважати, що дію контракту як форми трудового договору припинено? Чи поширюються правила ст. 39-1 КЗпП про продовження строкового договору на невизначений строк і на випадки, коли після закінчення строку контракту трудові відносини фактично тривають і сторони не вимагають їх припинення?

2. Розробити структурно-логічну схему “Система заробітної плати та її види”.

Варіант 11

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Шляхи та напрями розвитку трудового законодавства про працю України”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Керуючись п. 3 ст. 64 і п. 8 ст. 69 Господарського кодексу України, підприємець уклав з усіма працівниками контракт.

Яким нормативно-правовим актом визначено сферу застосування контракту? Чи може бути поновлений на роботі працівник при достроковому незаконному розірванні трудового договору, укладеного на визначений строк, якщо строк трудового договору не закінчився?

2. Розробити структурно-логічну схему “Види дисциплінарної відповідальності: загальна та спеціальна”.

Варіант 12

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Порядок переведення працівника на іншу роботу з підприємств, передбачених ст. 33 і 34 КЗпП”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Пархоменко уклала строковий трудовий договір. При наданні Пархоменко, згідно зі ст. 3 Закону України “Про відпустки”, невикористаної відпустки з подальшим звільненням з роботи у зв’язку із закінченням строку трудового договору виявилось, що час відпустки частково перевищує строк трудового договору.

Чи продовжується чинність трудового договору до закінчення відпустки? Вкажіть дату звільнення з роботи Пархоменко. Чи має право працівник, який подав заяву про звільнення за власним бажанням, відкликати свою заяву про звільнення до закінчення строку відпустки? Поясніть, чому.

2. Розробити структурно-логічну схему “Система заробітної плати та її види”.

Варіант 13

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Принципи трудового права”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

Одинокa матір, яка має дитину віком до чотирнадцяти років та дитину-інваліда, була звільнена з роботи за п. 3 ст. 40 КЗпП.

Як вирішиться трудовий спір у цій справі? Чи дають положення ст. 184 КЗпП підстави вважати, що при досягненні дитиною-інвалі-

дом повноліття у разі її перебування на піклуванні й утриманні матері ця гарантія припиняється?

2. Розробити структурно-логічну схему “Джерела трудового права”.

Варіант 14

Теоретичне завдання

Підготувати тези інформації з питання “Охорона праці”.

Практичні завдання

1. Вирішити ситуацію.

При вирішенні трудового спору про розірвання трудового договору згідно з п. 3 ст. 41 КЗпП з інструктором виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу у зв'язку з вчиненням аморального проступку, несумісного з продовженням роботи, виник спір між адвокатом та юрисконсультом щодо застосування ст. 41 КЗпП та ст. 45 Закону України “Про професійно-технічну освіту”.

Які категорії працівників можуть бути звільнені за п. 3 ст. 41 КЗпП? Які працівники виконують виховні функції? Чи є законним звільнення інструктора виробничого навчання професійно-технічного навчального закладу за вчинення аморального проступку, не пов'язаного з виконанням трудових обов'язків?

2. Розробити структурно-логічну схему “Права неповнолітніх у трудових правовідносинах”.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу студенти виконують під керівництвом викладачів, які читають лекції та проводять семінарські заняття курсу відповідно до затвердженої тематики. За погодженням з науковим керівником студенти можуть запропонувати свій варіант теми курсової роботи. Проте це слід зробити заздалегідь, що дасть можливість вчасно добрати необхідну літературу, отримати консультації у наукового керівника і врахувати його зауваження в кінцевому варіанті роботи.

Після вибору теми, узгодження її з науковим керівником доцільно ознайомитися з відповідними літературними джерелами, конспектами лекцій, матеріалами семінарських занять для того, щоб отримати загальне уявлення щодо вибраної теми. Після цього можна присту-

пати до поглибленого вивчення нормативних актів, монографічної літератури та інших матеріалів.

Працюючи над літературою, бажано скласти короткі конспекти джерел та зробити окремі виписки з них. При цьому занотовуються такі реквізити: прізвище автора, назва праці, назва видавництва, рік видання, сторінка. Це необхідно для правильного оформлення посилань на використані джерела в курсовій роботі.

Після вивчення літератури складають план курсової роботи. При цьому слід звернути увагу на таке: по-перше, запропонований студентом план повинен забезпечити повне розкриття теми курсової роботи; по-друге, план не може бути надто детальним і включення до нього додаткових питань не повинно призвести до надмірного збільшення обсягу курсової роботи або до відхилення від її теми.

Кінцевий варіант плану курсової роботи обов'язково узгоджується з науковим керівником.

Вивчивши необхідну літературу і склавши план, студенти можуть розпочати написання курсової роботи, яка повинна містити:

- план роботи;
- вступ;
- матеріал, який передбачає висвітлення питань плану роботи;
- висновок;
- список використаних нормативно-правових актів і літературних джерел.

Загальний обсяг курсової роботи — 30–36 машинописних сторінок. Курсова робота повинна мати дослідницький характер, в ній студенти самостійно аналізують і викладають вивчений матеріал.

Оформлені курсові роботи здають на кафедру для рецензування у визначені навчальним планом строки. Відрецензовані роботи із зауваженнями наукового керівника повертаються студентам для доопрацювання.

Захист курсових робіт проводиться згідно з розкладом екзаменаційної сесії. Невідрецензовані роботи та роботи, в яких не враховані зауваження наукового керівника, висловлені при рецензуванні, до захисту не допускаються.

Окремі змістовні та зразково оформлені курсові роботи можуть бути рекомендовані для обговорення на засіданні наукового гуртка, а в подальшому — висунуті на конкурс наукових студентських робіт.

За матеріалами кращих курсових робіт можуть бути підготовлені повідомлення для студентських науково-практичних конференцій.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Правове регулювання відносин у сфері зайнятості та працевлаштування населення.
2. Правове регулювання оплати праці за законодавством України.
3. Охорона праці за законодавством України.
4. Індивідуальні та колективні трудові спори.
5. Правове регулювання робочого часу і часу відпочинку.
6. Відповідальність працівників за трудовим правом України.
7. Соціальне партнерство у сфері трудових відносин за законодавством України.
8. Колективний договір і угода за законодавством України.
9. Гарантії та компенсації за законодавством України.
10. Правове регулювання атестації працівників і держслужбовців.
11. Види трудових договорів та особливості їх укладення і розірвання.
12. Міжнародно-правове регулювання праці.
13. Юридична відповідальність за порушення трудового законодавства України.
14. Правове регулювання трудових відносин за законодавством України.
15. Проблеми колективно-договірного регулювання праці в ринкових умовах.
16. Правове регулювання матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин.
17. Особливості регулювання охорони праці жінок, молоді та інвалідів.
18. Правові засади регулювання недержавного сектора економіки в контексті трудового права України.
19. Новітні тенденції нормотворчої діяльності Міжнародної організації праці.
20. Юридична відповідальність за порушення трудового законодавства України.
21. Захисна функція профспілок в умовах ринкової економіки.

22. Матеріальна відповідальність працівників за шкоду, заподіяну майну власнику.
23. Підстави виникнення зміни та припинення трудових правовідносин за законодавством України.
24. Вирішення колективних трудових спорів при укладенні, виконанні та зміні колективного договору.
25. Практика вирішення індивідуальних трудових спорів у суді.
26. Виробнича дисципліна і трудовий розпорядок.
27. Правове регулювання оплати праці за законодавством України.
28. Правове регулювання відпусток за трудовим законодавством України.
29. Зміст і значення колективного договору в ринкових умовах.
30. Дисциплінарна відповідальність працівників за законодавством України.
31. Правове регулювання охорони праці та її організаційно-правові форми в Україні.
32. Колективні трудові спори та процедура їх вирішення.
33. Правове регулювання захисту прав працівників за законодавством України.
34. Актуальні проблеми правового регулювання зайнятості та працевлаштування населення.
35. Правовий статус суб'єктів у трудових відносинах в умовах ринкової економіки.
36. Проблеми припинення та розірвання трудового договору за законодавством України.
37. Проблеми колективно-договірного регулювання праці в ринкових умовах.
38. Особливості юридичної відповідальності за порушення трудового законодавства України.
39. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.
40. Актуальні проблеми охорони праці за законодавством України.
41. Проблеми реформування трудового права в Україні.
42. Європейський суд з прав людини як вища міжнародна інстанція з вирішення трудових спорів.
43. Право профспілок у сфері трудових відносин.
44. Конституційні гарантії та захист трудових прав в Україні.

45. Діапазон соціальних функцій трудового права у країнах Західної Європи.
46. Механізм реалізації норм трудового права за законодавством України.
47. Порівняльно-правовий аналіз проекту Трудового кодексу України і законодавства про працю Російської Федерації.
48. Специфіка основних джерел трудового права України.
49. Правове регулювання спеціальної дисциплінарної відповідальності працівників за законодавством України.
50. Огляд новітніх тенденцій нормотворчої діяльності Міжнародної організації праці.
51. Джерела та тенденції розвитку трудового права України та Російської Федерації.
52. Порядок реалізації міжнародних стандартів про працю у внутрішньому законодавстві України.
53. Проблеми реалізації міжнародних норм про працю у внутрішньому законодавстві про працю України.
54. Роль Міжнародної організації праці в системі міжнародно-правового захисту трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей.
55. Внутрішньоправова імплементація міжнародних норм про працю.
56. Порівняльний аналіз проекту Трудового кодексу України і Європейської соціальної хартії.
57. Аналіз державної Декларації основних прав і принципів у сфері праці в контексті новітніх тенденцій нормотворчої діяльності Міжнародної організації праці.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Конституційні гарантії та захист трудових прав в Україні.
2. Соціальне партнерство у сфері трудових відносин за законодавством України.
3. Види трудового договору, особливості їх укладення та розірвання.
4. Міжнародно-правове регулювання праці.
5. Правове регулювання трудових відносин за законодавством України.

6. Проблеми колективно-договірного регулювання праці в ринкових умовах.
7. Правове регулювання матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин.
8. Особливості правового регулювання охорони праці жінок, молоді та інвалідів.
9. Правове регулювання оплати праці за законодавством України.
10. Правове регулювання охорони праці та її організаційно-правові форми в Україні.
11. Правове регулювання захисту прав працівників за законодавством України.
12. Правові засади регулювання трудових відносин у недержавному секторі економіки в контексті трудового права України.
13. Особливості юридичної відповідальності за порушення трудового законодавства України.
14. Правове регулювання індивідуальних і колективних трудових спорів.
15. Правове регулювання робочого часу і часу відпочинку.
16. Правове регулювання трудової дисципліни за законодавством України.
17. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю України.
18. Міжнародно-правове регулювання захисту інтересів трудящих-мігрантів.
19. Соціальні права в системі прав людини: міжнародно-правовий досвід і законодавство України.
20. Адаптація трудового законодавства України до європейських стандартів: історія, сучасний стан і перспективи.
21. Захист соціальних та економічних прав людини: міжнародні стандарти і законодавство України.
22. Контрольні механізми МОП щодо дотримання міжнародних стандартів праці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет, метод і система трудового права.
2. Працевлаштування та його правові форми. Поняття підходящої роботи.

3. Поняття дисциплінарної відповідальності. Підстави та умови її настання.
4. Основні принципи трудового права та їх класифікація.
5. Особливості працевлаштування деяких неконкурентоспроможних категорій громадян (вагітної жінки, неповнолітніх, інвалідів).
6. Поняття дисциплінарного проступку та його види.
7. Поняття і система джерел трудового права.
8. Поняття зайнятості населення, його види. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості.
9. Дисциплінарні стягнення, види та порядок їх застосування. Заходи громадського впливу на порушників трудової дисципліни.
10. Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права.
11. Підстави і порядок переведення працівників на іншу роботу, їх види, зміна істотних умов праці.
12. Організація охорони праці на виробництві.
13. Поняття робочого часу, його тривалість і види.
14. Повноваження трудових колективів і профспілок з контролю за додержанням законодавства про працю.
15. Міжнародна організація праці (МОП), її структура. Форми міжнародно-правових актів, що приймаються МОП.
16. Види трудових договорів та порядок їх заключення.
17. Випадки застосування повної матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству.
18. Види юридичної відповідальності за порушення трудового договору.
19. Державні органи, місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування як суб'єкти трудового права.
20. Розв'язання розбіжностей, що виникають між сторонами при укладенні, зміні колективного договору, угоди. Порядок розгляду спору між сторонами договору.
21. Організація охорони праці на виробництві.
22. Особливості правового регулювання праці жінок.
23. Правове регулювання надурочних робіт.
24. Державні органи з нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, їх компетенція.

25. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Повноваження профспілок та їх органів на підприємстві, в установі, організації.
26. Поняття відпочинку та його види. Перерви протягом робочого дня і між робочими днями. Щотижневий відпочинок.
27. Особливості правового регулювання праці неповнолітніх і молоді.
28. Гарантії при прийнятті на роботу та звільненні вагітних жінок і жінок, які мають дітей, неповнолітніх та інвалідів.
29. Державне управління та нагляд за охороною праці.
30. Повноваження виробничого органу первинної профспілкової організації на підприємстві, в установі, організації.
31. Підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця) (п. 5–8 ст. 40 КЗпП).
32. Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації. Обмежена матеріальна відповідальність.
33. Правовий статус профспілкового комітету або іншого уповноваженого трудовим колективом на представництво органу на підприємстві.
34. Поняття трудових правовідносин та підстави їх виникнення. Суб'єкти трудових правовідносин. Зміст трудових правовідносин.
35. Закон України “Про відпустки” від 15 листопада 1996 р. Види відпусток і порядок їх надання.
36. Державна служба зайнятості, її структура функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.
37. Поняття колективного договору. Етапи проведення переговорів щодо укладення колективних договорів. Відповідальність за порушення законодавства щодо колективного договору.
38. Щорічні відпустки, їх види і тривалість.
39. Робочий час неповнолітніх. Норми виробітку неповнолітніх та оплата їхньої праці.
40. Поняття колективної угоди, види угод та їх зміст.
41. Стаж роботи, що дає право на щорічну відпустку, порядок надання. Оплата відпусток.
42. Правове регулювання праці інвалідів. Правове регулювання щодо створення робочих місць для інвалідів.

43. Зміст колективного договору (угоди), класифікація їх умов.
44. Соціальні відпустки та порядок їх надання. Творчі відпустки.
45. Працевлаштування молоді та їх професійне навчання на виробництві.
46. Підстави та порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу (п. 1–4 ст. 40 КЗпП).
47. Порядок визначення розміру шкоди, заподіяної працівником, та порядок її покриття.
48. Додаткові гарантії для виборних профспілкових працівників, членів рад (правлінь) підприємств і рад трудових колективів.
49. Поняття трудового договору, його сторони. Необхідні (основні та факультативні) умови трудового договору.
50. Система оплати праці, її види. Форма оплати праці.
51. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки.
52. Форма трудового договору та порядок його укладення. Обмеження спільної роботи родичів на підприємстві.
53. Поняття і структура заробітної плати. Методи її правового регулювання.
54. Пільги для працівників, які навчаються без відриву від виробництва, заочно у вищих навчальних закладах.
55. Випробування при прийнятті на роботу та його правові наслідки.
56. Безробітні та їхній правовий статус. Компенсація і гарантії при втраті роботи.
57. Поняття колективних трудових спорів, причини виникнення та органи з їх розв'язання.
58. Трудовий договір на невизначений строк. Строковий трудовий договір.
59. Органи з розгляду індивідуальних і колективних трудових спорів, їх правовий статус.
60. Поняття охорони праці за трудовим правом України. Гарантії прав громадян на охорону праці при прийомі на роботу та в процесі роботи.
61. Контракт як вид трудового договору. Особливості його укладення та розірвання.
62. Оплата праці в разі відхилення від нормативних умов праці (ст. 104–113 КЗпП).

63. Розгляд трудових спорів у судовому порядку, компетенція суду щодо розгляду індивідуальних трудових спорів.
64. Трудовий договір на тимчасову та сезонну роботу. Підстави та порядок звільнення таких працівників.
65. Система оплати праці, її види. Форми оплати праці. Тарифна система оплати праці та її елементи.
66. Порядок прийняття рішень КТС та їх оскарження. Строк і порядок виконання рішення КТС.
67. Суміщення і сумісництво.
68. Режим робочого часу, порядок його встановлення та облік.
69. Підстави припинення трудового договору.
70. Вихідна допомога, розмір і випадки її виплати. Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку з працівником.
71. Матеріальна і моральна відповідальність власника (роботодавця) за шкоду, заподіяну працівникові.
72. Юридична відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.
73. Випадки і підстави розірвання трудового договору (безстрокового і строкового) з ініціативи працівника.
74. Поняття матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, її відмінність від майнової відповідальності за цивільним правом.
75. Роль міжнародних правових норм про працю. Дво- і багатосторонні договори як міжнародні правові акти про працю.
76. Відсторонення від роботи роботодавцем та органами державної виконавчої влади.
77. Виплата заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати. Обмеження відрахувань із заробітної плати.
78. Порядок і підстави переміщення та відсторонення від роботи.
79. Гарантійні виплати, їх види. Гарантійні доплати. Поняття компенсаційних виплат, їх види та порядок надання.
80. Строки звернення і строки вирішення щодо індивідуальних трудових спорів. Позовна давність у трудовому праві. Обчислення строків, передбачених КЗпП.
81. Гарантії для працівників, обраних на виборні посади. Гарантії на час виконання державних і громадських обов'язків.

82. Поняття колективних трудових спорів, їх класифікація. Причини виникнення колективних трудових спорів.
83. Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування.
84. Обов'язки роботодавця та працівника щодо додержання трудової дисципліни. Заохочення працівника за успіхи в роботі.
85. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.
86. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника, роботодавця за певних обставин (ст. 41 КЗпП).
87. Підстави та умови матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.
88. Міжнародна організація праці та її структура, щорічні конференції. Міжнародне бюро праці (МОП), його комітети та основні завдання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конституція* України: Закон України від 28 червня 1996 р. — К., 2005. — 62 с.
2. *Конвенція* “Про мінімальний вік прийняття дітей на роботу в промисловості” від 22.06.37 // Міжнар. законодавство про охорону праці. — К., 1997. — Т. 2. — 268 с.
3. *Конвенція* № 138 “Про мінімальний вік прийому на роботу” від 06.06.73 // Міжнар. законодавство про охорону праці. — К., 1997. — Т. 2. — С. 264.
4. *Міжнародне* законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП. — К.: Основи, 1997. — 672 с.
5. *Конвенции* и рекомендации, принятые Международной конференцией труда. 1919–1956 // Международное бюро труда. — Женева, 1991. — Т. 1. — 1800 с.
6. *Кодекс* законів про працю України. — К.: Україна, 2006.
7. *Кримінальний* кодекс України. — К.: Україна, 2006.
8. *Житловий* кодекс УРСР // Відомості Верховної Ради України. — 1983. — Ст. 513.
9. *Сімейний* кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 21–22. — Ст. 135.

10. *Кодекс України про адміністративні правопорушення* // Відомості Верховної Ради України. — 1984. — Дод. № 54. — Ст. 1122.
11. *Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства*: Закон України від 04.02.92.
12. *Про органи і службу у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх*: Закон України від 24.01.95.
13. *Закон України “Про зв’язок”* від 16 травня 1995 р. // Закони України. — К., 1997. — Т. 8. — С. 261.
14. *Закон України “Про нотаріат”* від 2 вересня 1993 р. // Закони України. — К., 1997. — Т. 6. — С. 13.
15. *Закон України “Про професійно-технічну освіту”* від 10 лютого 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 32. — Ст. 855.
16. *Про дію міжнародних договорів на території України*: Закон України від 10.12.91 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 10. — Ст. 137.
17. *Про господарські товариства*: Закон України від 6 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України — 1996. — № 49. — Ст. 682.
18. *Про власність*: Закон Української РСР від 7 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 14. — Ст. 168.
19. *Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи*: Закон Української РСР від 01.03.91 // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 14. — Ст. 170.
20. *Про зайнятість населення*: Закон Української РСР від 1 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 14. — Ст. 170.
21. *Про основи соціального захисту інвалідів в Україні*: Закон Української РСР від 21 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 21. — Ст. 252.
22. *Про освіту*: Закон Української РСР від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 34. — Ст. 451.
23. *Про прокуратуру*: Закон України від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 793.
24. *Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні*: Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 15. — Ст. 24.

25. *Про альтернативну (невійськову) службу*: Закон України від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 15. — Ст. 188.
26. *Про основи державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності*: Закон України від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 12. — Ст. 165.
27. *Про фермерське господарство*: Закон України від 20 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 14. — Ст. 168.
28. *Про колективне сільськогосподарське підприємство*: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 20. — Ст. 272.
29. *Про культуру*: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 21. — Ст. 294.
30. *Про загальні принципи створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон*: Закон України від 13 квітня 1992 р. // Голос України. — 1992. — 18 листоп.
31. *Про об'єднання громадян*: Закон України від 16 червня 1992 р. // Голос України. — 1992. — 18 лип.
32. *Про охорону праці*: Основи законодавства України від 19 листопада 1992 р. (В редакції Верховної Ради України).
33. *Про охорону здоров'я*: Основи законодавства України від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 4. — Ст. 19.
34. *Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді на Україні*: Закон України // Голос України. — 1993. — 3 берез.
35. *Про державну допомогу сім'ям з дітьми*: Закон України від 24 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 5. — Ст. 21.
36. *Про колективні договори і угоди*: Закон України від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 36. — Ст. 361.
37. *Про державну службу*: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
38. *Про державну таємницю*: Закон України від 21 січня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 1. — Ст. 93.

39. *Про основні* засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1994.
40. *Про правовий* статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 23. — Ст. 161.
41. *Про оплату* праці: Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 17. — Ст. 121.
42. *Про звернення* громадян: Закон України // Голос України. — 1995. — 12 верес.
43. *Про визначення* розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей: Закон України від 6 червня 1995 р. // Право України. — 1995. — № 8.
44. *Про страхування*: Закон України від 19 вересня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 18. — Ст. 78.
45. *Про збір* на обов'язкове соціальне страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 37. — Ст. 238.
46. *Про відпустки*: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Право України. — 1997. — № 1. — Ст. 74.
47. *Про порядок* вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 3 березня 1998 р. // Право України. — 1998. — № 5.
48. *Про заходи* щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів: Указ Президента від 22.01.96 № 77/96.
49. *Порядок* працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка, яких здійснюється за державним замовленням: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.96 № 992.
50. *Порядок* оформлення іноземцями та особами без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.99 № 892.
51. *Про судову* практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками: Постанова Пленуму Верховного Суду від 29.12.92.

52. *Порядок* обчислення середньої заробітної плати: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.95 № 100 // Праця і зарплата. — 2000. — № 12; берез.
53. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про організацію робочих місць та працевлаштування інвалідів” від 03.05.95 № 314 // Зібрання постанов Уряду України. — 1995. — № 7. — Ст. 181.
54. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Програму вивільнення жінок із виробництв, пов’язаних з важкою працею та шкідливими умовами, а також обмеження використання їх праці у нічний час на 1996–1998 роки” від 27 березня 1996 р. № 381 // Офіційний вісник України. — 1996. — № 4. — Ст. 67.
55. *Граничні* норми підіймання і переміщення важких речей жінками: Затв. наказом МОЗ України від 10.12.93 // Голос України. — 1994. — 10 берез.
56. *Граничні* норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми: Затв. наказом МОЗ України від 22.03.96 // Офіц. вісн. України. — 1996. — № 5. — Ст. 15.
57. *О продолжительности* рабочего дня для медицинских работников: Постановление Совета Народных Комиссаров СССР от 11 декабря 1940 г. № 2499.
58. *О дежурствах* на предприятиях и в учреждениях: Постановление Секретариата ВЦСПС от 2 апреля 1954 г.
59. *Правила* о работе на открытом воздухе в холодное время года: Обязательное Постановление НКТ СССР от 11 декабря 1929 г.
60. *Правила* об условиях труда грузчиков при погрузочно-разгрузочных работах: Утверждено НКТ СССР от 11 декабря 1929 г.
61. *Положення* про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 17 січня 2002 р. № 18.
62. *Положення* про проведення атестації державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 р. № 1922.
63. *Про порядок* прийняття і звільнення керівника державного підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 грудня 1991 р. № 360 // ЗП України. — 1992. — № 1. — Ст. 9.
64. *Про пільги* для сільської молоді при прийомі до вищих навчальних закладів, удосконалення системи перепідготовки і підвищен-

- ня кваліфікації кадрів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 1992 р. // Уряд. кур'єр. — 1992. — № 32.
65. *Про практику* розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 р. // Уряд. кур'єр. — 1993. — № 8.
66. *Кодекс законів про працю* України з постатейними матеріалами / За ред. В. М. Вакулєнка, О. П. Товстенка // Бюл. законодавства і юридичної практики України. — 1997. — № 11–12. — 1040 с.
67. *Про оплату* праці працівників бюджетних установ і організацій на основі Єдиної тарифної сітки: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 січня 1993 р. // Уряд. кур'єр. — 1993. — 28 січ.
68. *Про практику* застосування судами законодавства про оплату праці: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 грудня 1999 р. // Вісн. Верховного Суду України. — К., 1998. — № 3.
69. *Про застосування* Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01 квітня 1996 р. // Право України. — 1996. — № 12.
70. *Про застосування* контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1993 р. № 203 // Уряд. кур'єр. — 1993. — 25 берез.
71. *Про встановлення* письмової форми трудових договорів з працівниками, діяльність яких пов'язана з державної таємницею: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 1994 р. № 799 // Уряд. кур'єр. — 1994. — № 193–194.
72. *Положення* про порядок укладання контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 170 // Уряд. кур'єр. — 1994. — 24 берез.
73. *Про роботу* за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: Затв. Кабінетом Міністрів України від 3 квітня 1993 р. № 245 // Уряд. кур'єр. — 1993. — 10 квіт.
74. *Положення* про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: Затв. наказом Мінпраці, Мінфіну, Мінекономіки України від 28 червня 1993 р. № 143 // Уряд. кур'єр. — 1993. — 14 серп.

75. *Порядок* оформлення іноземцями та особами без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.99 № 892.
76. *Порядок* обчислення середньої заробітної плати: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.95 № 100 // *Праця і зарплата*. – 2000. – № 12; берез.
77. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про організацію робочих місць та працевлаштування інвалідів” від 03.05.95 № 314 // *Зібрання постанов Уряду України*. – 1995. – № 7. – Ст. 181.
78. *Порядок* надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 46. // *Праця і зарплата*. – 1996. – № 5–6.
79. *Про порядок* проведення атестації робочих місць за умовами праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 1992 р. № 442 // *ЗП України*. – 1992. – № 9. – Ст. 211.
80. *Рекомендації* щодо порядку надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 10 жовтня 1997 р. № 7 (зі змін, внесеними наказом Мінпраці та соціальної політики України від 5 лютого 1998 р. № 18) // *Людина і праця: Інформ. бюл. Міністерства праці та соціальної політики України*. – 1997. – № 12. – С. 27–28; 1998. – № 3. – С. 38.

Додаткова

81. *Акопов Д.* Трудовой кодекс и социальное назначение трудового права // *Хозяйство и право*. – 2004. – № 6. – С. 3.
82. *Баклан О.* Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання // *Право України*. – 2000. – № 10. – С. 69.
83. *Болотіна Н. Б.* Трудове право України: Підручник. – К.: Вікар, 2003. – 725 с. – (Вища освіта ХХІ ст.).
84. *Бондаренко І.* Особливості державного регулювання господарської діяльності казенних підприємств // *Право України*. – 2000. – № 12. – С. 60.
85. *Венедиктов В. С.* Трудове право України. – Х.: Консум, 2004. – 304 с.

86. *Відшкодування матеріальної та моральної шкоди: нормативні акти, роз'яснення, коментарі: станом на 1 січня 2001 р.* / Уклад.: С. Е. Демський, В. С. Перепічай, В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин; Відп. ред. П. І. Шевчук. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 624 с.
87. *Гаращенко Л.* Регулювання відпусток в конвенціях МОП та нормативних актах країн Європи // *Право України.* — 1999. — № 10. — С. 90–93.
88. *Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В.* Основи охорони праці: Навч. посіб. — Л.: Афіша, 2000. — 68 с.
89. *Жоравович Д.* Вплив міжнародних норм про працю на вітчизняне трудове право // *Право України.* — 2001. — № 3. — С. 69.
90. *Заржицький О.* Соціальне партнерство у соціально-трудовах відносинах // *Право України.* — 2000. — № 11. — С. 53.
91. *Іванова О.* Релігійна організація як суб'єкт трудового права: захист прав її працівників // *Право України.* — 2000. — № 6. — С. 46
92. *Киселев И. Я.* Международно-правовое регулирование труда (международные стандарты труда): Учеб. пособие / Акад. труда и соц. отношений. Юрид. фак. — М., 1995.
93. *Киселев И. Я.* Сравнительное трудовое право стран развитой рыночной экономики: Учеб. пособие/ Акад. тр. и соц. отношений. — М., 1995. — 209 с.
94. *Медведев С.* Некоторые аспекты проблемы способов защиты права // *Хозяйство и право.* — 2004. — № 6. — С. 61.
95. *Науково-практичний коментар до законодавства України про працю.* — К.; Севастополь: Ін-т юрид. досліджень, 2001. — 1024 с.
96. *Неумивайченко Н.* Припинення трудових правовідносин з державними службовцями // *Право України.* — 2001. — № 4. — С. 62.
97. *Нуртдинов Я. А.* Заемный труд: особенности организации и возможности правового регулирования // *Хозяйство и право.* — 2004. — № 9. — С. 22–31.
98. *Осійчук М. С., Завада О. Г.* Методичний посібник з питань проведення перевірок за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах, організаціях всіх форм власності: Для інспекторів праці. — Хмельницький: ЦНТЕІ, 2002. — 237 с.

99. *Прокопенко В.* Розмежування підстав припинення трудового договору за угодою сторін від звільнення з ініціативи працівника // *Право України.* — 1997. — № 3. — С. 30–33.
100. *Прокопенко В. І.* Трудове право. — Х.: Консул, 2000.
101. *Правове регулювання контрактної форми трудового договору /* Авт.-уклад. А. С. Луценко. — Донецьк: Сталкер, 1999. — 288 с.
102. *Реус О.* Особливості припинення трудових правовідносин з неповнолітніми // *Право України.* — 2001. — № 8. — С. 78–80.
103. *Стичинський Б. С., Зуб І. В., Ротань В. Г.* Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. — К.: А.С.К, 2004.
104. *Становлення і розвиток цивільних і трудових правовідносин у сучасній Україні: Моногр. /* Кол. авторів: Я. М. Шевченко, О. М. Молявко, Г. В. Єрьоменко та ін.; Кер. авт. кол., наук. ред. Я. М. Шевченко. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 248 с.
105. *Судові прецеденти щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ.* — Х.: Просвіта, 2000. — 232 с.
106. *Сойфер В. Г.* Правовые вопросы труда иностранных граждан // *Юрид. мир.* — 2004. — № 11. — С. 49.
107. *Стадник М.* Правове регулювання розв'язання страйків // *Право України.* — 1992. — № 7. — С. 30–32.
108. *Трудове право України: Акад. курс: Підруч. для студ. /* За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Ін Юре, 2004. — 534 с.
109. *Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика /* Упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин. — К.: Істина, 2000. — 432 с.
110. *Тищенко О.* Звільнення за аморальний проступок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми // *Право України.* — 2000. — № 6. — С. 50.
111. *Трудове право України: Тести: Навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни /* Л. П. Грузінова, В. Г. Короткій, В. П. Пастухов, В. Ф. Пенківський. — К.: Школа, 2004. — 336 с.
112. *Трудове право України: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. /* В. М. Короленко, В. П. Пастухов, М. О. Міщук, Ю. М. Щотова; За ред. проф. В. П. Пастухова. — К.: Школа, 2004. — 320 с.

113. *Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика* / Упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин. — К.: Істина, 2000. — 432 с.
114. *Трудове право України: Практикум* / Г. І. Чанишева, Н. Б. Болотіна, Т. М. Дондіна, О. Л. Олейніков; Відп. ред. Г. І. Чанишева / Одес. держ. юрид. акад. — К.: Юрінком Інтер, 1999. — 287 с.
115. *Чутрун В. Д.* Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довід. — К.: Софія, 1994. — 96 с.
116. *Ярошенко О.* Правове регулювання праці іноземців в Україні // *Право України.* — 1998. — № 11. — С. 103–105.
117. *Ярошенко О.* Щодо дискримінації в реалізації права на працю // *Право України.* — 2000. — № 7. — С. 53.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Трудове право”.....	5
Зміст дисципліни “Трудове право”.....	6
Плани семінарських занять з дисципліни “Трудове право”	25
Вказівки до виконання контрольної роботи	32
Варіанти контрольних робіт.....	36
Методичні рекомендації до написання курсової роботи	42
Орієнтовна тематика курсових робіт.....	44
Орієнтовна тематика дипломних робіт.....	46
Питання для самоконтролю.....	47
Список літератури.....	52

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Т. М. Тележенко</i>
Комп’ютерне верстання	<i>О. Л. Лапшина</i>

Зам. № ВКЦ-3243

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП